

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2527	25 oktober 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 53/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

bla

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6967

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2527 d.d. 25 oktober 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 186967

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

53/95

(Afgesloten 251200B OKT 1995)

Conclusie/voorzicht

Er is sprake van een diepgaande machtsstrijd onder de Bosnisch-Servische politieke en militaire top. Deze wordt verder gecompliceerd door de positie van de Servische president Milosevic, die probeert zijn invloed op de Bosnisch-Servische politiek te versterken. Vooral nog is onduidelijk hoe deze machtsstrijd zal eindigen.

De Bosnische Serviërs hebben voor de aanstaande vredesonderhandelingen eisen geformuleerd die bij voorbaat onaanvaardbaar lijken voor Moslims en Kroaten. De Bosnische vice-president Ganic heeft vraagtekens gezet bij de eerder ook door de Bosnische regering aanvaarde indeling van het Bosnische grondgebied. De president van de Moslim-Kroatische Federatie heeft gezinspeeld op een herziening van de gebiedsverdeling tussen Moslims en Kroaten. Ook de Bosnische president Izetbegovic heeft onlangs een groot aantal harde voorwaarden gesteld voor een eventuele vredesregeling, die voor zowel Serviërs als Kroaten nauwelijks aanvaardbaar zullen zijn. Tegen deze achtergrond is het uiterst twijfelachtig of op korte termijn een voor alle partijen acceptabele vredesregeling kan worden bereikt.

Er bestaan nog grote tegenstellingen in het overleg over de politieke toekomst van oost-Slavonië.

Hoewel het weinig twijfel lijdt dat de Kroatische regeringspartij HDZ de komende parlementsverkiezingen zal winnen, is het nog onzeker of zij de 2/3 meerderheid zal behalen die noodzakelijk is om zelfstandig Grondwetswijzigingen door te kunnen voeren. Er is sprake van bevoordeling van de HDZ ten opzichte van de oppositie in de verkiezingscampagne.

Bosnië-Herzegovina

Er is sprake van een diepgaande machtsstrijd binnen de Bosnisch-Servische politieke en militaire leiding. Zo heeft tijdens een recente zitting van het Bosnisch-Servische parlement een aantal onafhankelijk afgevaardigden opgeroepen tot het ontslag van president Karadzic en de opperbevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Mladic. Voornamelijk op instigatie van de partij van Karadzic is verder het aftreden aangekondigd van de Bosnisch-Servische premier Kozic en vier

[REDACTED]

onderbevelhebbers van Mladic. Laatstgenoemd ontslag is echter verworpen door de top van de VRS. Onduidelijk is derhalve of de ontslagen militairen nog in functie zijn.

Er is reeds geruime tijd sprake van spanningen tussen de politieke en de militaire top in de Bosnisch-Servische "republiek" (RS). De onderlinge verhoudingen in de leiding van de RS worden nog verder gecompliceerd doordat de Servische president Milosevic zijn invloed op de Bosnisch-Servische politiek probeert te vergroten, waarbij hij met name tegenstand ondervindt van de kant van Karadzic. Aanleiding voor de genoemde parlamentsbesluiten was echter het grote terreinverlies dat de VRS de afgelopen maanden met name in west-Bosnië hebben geleden. Zoals bekend heeft Mladic zich van verantwoordelijkheid voor dit verlies gedistantieerd met als argument dat hij zich gedurende de beslissende dagen in Belgrado bevond voor een medische behandeling. De generaals wier ontslag door het parlement geëist is, waren echter nauw verbonden met Mladic. Het betreffende parlamentsbesluit was zonder twijfel een poging van Karadzic c.s. om de positie van Mladic te ondergraven. Het uiteindelijke lot van de vier militairen zal een indicatie zijn voor de werkelijke machtsverhoudingen binnen de RS.

Ook het ontslag van Kozic vormt een poging van Karadzic en/of Mladic om de verantwoordelijkheid voor de militaire verliezen bij het kabinet van de RS te leggen. In het verleden had de VRS de regering reeds verantwoordelijk gesteld voor onvolkomenheden bij de toewijzing van middelen aan de VRS. In de praktijk is echter gebleken dat de ministerraad slechts een ondergeschikte rol speelt bij de besluitvorming inzake het defensiebeleid. Overigens is opmerkelijk dat er vooralsnog geen opvolger is gekozen voor Kozic; zelfs werd hij door het parlement van de RS ondanks zijn ontslag gekozen in een delegatie, die onder leiding van Karadzic overleg moest gaan voeren met Milosevic over de spanningen binnen de RS en de in de komende weken te volgen koers. Dit alles wijst erop dat het ontslag van Kozic slechts symbolische betekenis heeft en nauwelijks gevolgen zal hebben voor de politieke opstelling van de RS.

Vermeldenswaard is dat Milosevic geweigerd heeft de betreffende delegatie te ontvangen. Dit is opmerkelijk, omdat hij en Karadzic ondanks hun rivaliteit tot op heden geregeld overleg hebben gevoerd over de te volgen koers. Beiden zijn ook lid van de "gemengde" Servische delegatie naar de vredesonderhandelingen voor Bosnië-Herzegovina. De machtsstrijd tussen beide politici kan derhalve ook dit vredesoverleg bemoeilijken.

Ook andere ontwikkelingen onderstrepen de groeiende verdeeldheid in de RS. Zo is in west-Bosnië een "Patriottisch Front voor de Krajina" (PFK) gevormd, dat stelling heeft genomen tegen Karadzic. Het heeft geprotesteerd tegen, wat werd genoemd, de "roekeloze en arbitraire politiek van de staatsleiding". Karadzic c.s. werden ervan beschuldigd persoonlijk belang en gewin na te streven. Tevens werd onderstreept dat de regering van de RS in de visie van het PFK ten onrechte onvoldoende prioriteit geeft aan defensie. Hoewel oprichting en stellingname van het PFK een rechtstreeks gevolg lijken van de militaire nederlagen in west-Bosnië, bouwt het Front voort op reeds geruime tijd bestaande onvrede in het door Serviërs beheerste deel van west-Bosnië met de dominante positie van politici uit oost-Bosnië (met name uit Bijeljina en Pale) in de politieke top van de RS. Onder meer om die reden was er in 1993 een militaire opstand uitgebroken in Banja Luka, het belangrijkste Servische centrum in west-

Bosnië. Deze opstand kon slechts met moeite worden onderdrukt. Het heeft er alle schijn van dat de militaire nederlagen in west-Bosnië en de daaruit voortvloeiende spanningen in de top van de RS ook de regionale verdeeldheid onder de Bosnische Serviërs verder aanwakkeren.

Overigens houdt de verwijzing naar de Krajina in de naamgeving van het PFK niet noodzakelijkerwijs een aanspraak op Kroatisch grondgebied in. Van oudsher staat het westelijke deel van Bosnië-Herzegovina bekend als de "Bosnische Krajina" en van deze aanduiding is de benaming van het Front afgeleid. Anderzijds bestonden er tot de Kroatische verovering van de "Kroatische Krajina" nauwe betrekkingen tussen de Serviërs aan weerszijden van de grenzen. Het is zeker niet uitgesloten dat tenminste sommige Bosnische Serviërs blijven hopen op herovering van (delen van) de voormalige "Servische" gebieden in Kroatië.

Volgens Bosnische media hebben leden van het PFK onlangs een poging gedaan om Karadzic te vermoorden. De president van de RS zou bij deze aanslag slechts gewond zijn geraakt. Ook heeft de Bosnische radio gemeld dat Karadzic een bevel heeft uitgevaardigd om Mladic te vermoorden; om die reden zou de RS de beveiliging rond de opperbevelhebber van de VRS hebben versterkt. Vrijwel zeker betreft het hier Bosnische politiek-propagandistische pogingen om in te spelen op de verdeeldheid onder de Bosnisch-Servische top en deze zo mogelijk nog te versterken. Gezien deze verdeeldheid is het evenwel niet geheel uitgesloten dat de betreffende berichten toch deels op waarheid berusten.

Het parlement van de RS is er, ondanks de interne verdeeldheid, in geslaagd een aantal minimumeisen te formuleren voor de onderhandelingen over de toekomst van Bosnië-Herzegovina. Centraal daarin staat de teruggave van de gedurende de afgelopen maanden verloren gebieden in west-Bosnië en de vorming van een territoriaal homogene Servische staat met recht van afscheiding van Bosnië-Herzegovina. Deze staat zou onder meer een deel van Sarajevo en toegang tot de Adriatische Zee moeten omvatten. De vitale Posavina-corridor, de enige verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië, zou moeten worden verbreed. Tevens heeft het Bosnisch-Servische parlement instemming betuigd met de komst van een internationale troepenmacht om toe te zien op de implementatie van een eventueel vredesakkoord, echter met dien verstande dat op Servisch gebied slechts militairen uit Rusland of "andere bevriende naties" zullen worden gelegerd.

Genoemde eisen wijzen erop dat de Bosnische Serviërs weinig vertrouwen hebben in de onderhandelingen. De eisen zullen bij voorbaat onaanvaardbaar zijn voor de Moslims en/of de Kroaten. Eerstgenoemden lijken veeleer mogelijkheden voor verdere gebiedswinst te zien en zullen daarom het onlangs veroverde gebied niet willen afstaan. Bovendien lopen de Serviërs het risico dat de Bosnische regering op haar beurt door de Serviërs veroverd terrein terugverlangt dat vóór de oorlog een Moslim-meerderheid bezat, zoals Srebrenica, Brcko of Prijedor. Ook de door de Serviërs geëiste toegang tot de zee zal grote problemen opleveren; de enige Bosnische plaats aan zee, Neum, is in Kroatische handen en wordt door etnisch-Kroatische gebieden omringd.

Met de eis om slechts Russische of "andere bevriende" troepen te stationeren op Bosnisch-Servisch grondgebied wordt gepoogd in te spelen op de diepgaande verdeeldheid tussen Rusland en de VS over

de voorwaarden waaronder een internationale troepenmacht (IFOR) met Russische deelname zal toezien op de naleving van een eventueel vredesakkoord. Waar de VS uitsluitend wil bijdragen indien IFOR onder eenduidig militair NAVO-commando zal staan, lijkt dat voor Rusland nog steeds onaanvaardbaar. Een territoriale verdeling van IFOR waarbij uitsluitend Russische militairen op Bosnisch-Servisch grondgebied zullen worden gelegerd, is voor de NAVO en de Amerikaanse regering niet aantrekkelijk. In het verleden, bijvoorbeeld in de voormalige Kroatische Sector Oost, was in de praktijk sprake van een pro-Servische opstelling van Russische militairen.

De Bosnische vice-president Ganic, die eerder dit jaar bij een ongeluk ernstige verwondingen had opgelopen maar sinds kort zijn functie weer heeft opgenomen, heeft in een recent interview gesteld dat een verdeling van Bosnië-Herzegovina van 51% voor de Moslims/Kroaten en 49% voor de Serviërs niet langer voor de hand ligt. Hij stelde dat er zich nu niet meer dan 400.000 Serviërs in Bosnië-Herzegovina bevinden, hetgeen overeenkomt met ruim 10% van de vooroorlogse Bosnische bevolking. Hoewel vaststaat dat een relatief groot aantal Serviërs Bosnië-Herzegovina sinds het begin van de oorlog heeft verlaten, is het twijfelachtig of inderdaad 2/3 van het oorspronkelijke aantal van 1,2 miljoen is weggetrokken. Bovendien is het onjuist het aantal achterblijvers te relateren aan de vooroorlogse bevolkingsomvang, zoals Ganic doet, omdat ook een groot aantal Kroaten en Moslims de wijk hebben genomen naar het buitenland.

Ganic's uitspraak is vooral een indicatie dat de Bosnische regering overweegt afstand te nemen van de 51%/49%-verdeling, die reeds geruime tijd de basis vormt voor de internationale vredesvoorstellen en ook door de Bosnische regering is aanvaard. De uitspraak van Ganic duidt er opnieuw op dat de Bosnische regering mogelijkheden ziet voor verdere gebiedswinst ten opzichte van de Serviërs. Gegeven het feit dat de huidige gebiedsverdeling ongeveer overeenkomt met de genoemde percentages, onderstrepen de woorden van Ganic dat voor de Bosnische regering een vredesregeling langs de huidige bestandslijnen niet zonder meer aanvaardbaar is.

President Zubak van de Moslim-Kroatische Federatie (een Kroaat), heeft er onlangs op gewezen dat de recente successen van de regeringsstrijdkrachten (ABiH) en Bosnische en Kroatische Kroaten (HVO resp. HV) in west-Bosnië hebben geleid tot een "andere situatie in het veld". Hij stelde dat het op grond daarvan voor de hand ligt dat ook de Akkoorden van Washington van 1994 worden bijgesteld. Deze akkoorden vormen de grondslag voor de samenwerking tussen Moslims en Kroaten in het kader van de Federatie. Met name de instelling van Moslim-, Kroatische en gemengde kantons (die overigens in de praktijk nog niet overal haar beslag heeft gekregen) wordt in deze teksten geregeld. Als Zubak nu veranderingen in de Akkoorden van Washington voorstelt, lijkt hij erop te zinspelen dat aan de Kroaten méér gebieden moeten worden toegewezen dan in die Akkoorden is vastgelegd. Dit zou de verhoudingen tussen Kroaten en Moslims echter nadelig beïnvloeden en het vredesproces kunnen compliceren, omdat de Kroaten (minder dan 20% van de vooroorlogse bevolking) momenteel naar schatting ruim een kwart van het Bosnische grondgebied controleren.

De Bosnische president Izetbegovic heeft onlangs een groot aantal voorwaarden gesteld voor een eventuele vredesregeling. Onder meer eiste hij dat de Bosnische Serviërs verdere gebiedsaanspraken

opgeven en hun verzet tegen de Moslim/Kroatische Federatie staken. Opmerkelijk was echter dat hij tevens eiste dat de HV-eenheden die momenteel in Bosnië-Herzegovina aanwezig zijn, binnen één maand na ondertekening van het vredesakkoord zullen worden teruggetrokken. Laatstgenoemde eis houdt vermoedelijk verband met het feit dat Izetbegovic vreest voor heropleving van de strijd tussen Moslims en Kroaten na beëindiging van de gevechten tegen de Serviërs. Zoals reeds eerder gemeld, zijn Tudjman c.s. slechts onder zeer grote buitenlandse politieke druk akkoord gegaan met de vorming van de Federatie met de Moslims.

Ondanks het huidige bestand zijn er de afgelopen dagen op enkele plaatsen incidenten geweest, met name in west-Bosnië. In tenminste één geval hebben Kroatische eenheden, vermoedelijk afkomstig uit Kroatië zelf, de Bosnisch-Servische stad Prijedor hebben beschoten. Naar wordt aangenomen betrof het een vergelding voor eerdere Bosnisch-Servische beschietingen van Kroatische plaatsen. Deze staan op hun beurt niet los van de Kroatische steun aan de ABiH. De ABiH is de afgelopen weken sterk afhankelijk gebleken van met name Kroatische artilleriesteun.

Onlangs zijn door de HVO stellingen ontruimd bij Jajce en Donji Vakuf. Vervolgens zijn deze posities ingenomen door eenheden van de ABiH. Tevens zijn er meldingen dat het Vijfde Korps van de ABiH, dat verantwoordelijk is voor de verdediging van Bihac en omgeving, onlangs is versterkt met militairen van het Zevende Korps uit centraal-Bosnië. Indien deze meldingen juist zijn, moeten deze militairen door de HVO beheerst gebied hebben doorkruist. Dit zou opmerkelijk zijn, gezien de recente spanningen tussen Kroaten en Moslims, met name in west-Bosnië, en kan wijzen op een geleidelijke verbetering van de onderlinge betrekkingen.

Kroatië

Er is de afgelopen dagen weer overleg gevoerd over oost-Slavonië, het enige deel van Kroatië dat nog onder Servische controle staat. De recente besprekingen hebben vooral betrekking gehad op procedure-kwesties. Er bestaat nog steeds grote onenigheid over de toekomst van oost-Slavonië, al heeft de Kroatische onderhandelaar Sarinic aangegeven dat de Serviërs in beginsel hebben aanvaard dat Kroatië de soevereiniteit over dat gebied bezit. Dit is van Servische zijde weersproken. Er is echter wél onderhandeld over de duur van een eventueel overgangsbewind; waar de Serviërs zich hadden uitgesproken voor een overgangstermijn van vijf jaar, zeiden Sarinic c.s. slechts genoeg te willen nemen met één jaar. In hoeverre beide partijen op dit punt bereid zijn tot een compromis, is nog onduidelijk. Er zijn meldingen die erop duiden dat de Serviërs ook bereid zouden zijn in te stemmen met een overgangperiode van drie jaar, en de Kroaten met een termijn van twee jaar.

Een hoge Kroatische functionaris heeft onlangs onderstreept dat in de Kroatische visie de kwestie oost-Slavonië deel moeten uitmaken van het vredesproces in Bosnië-Herzegovina. In dat kader zouden NAVO-eenheden de waarnemersrol van de huidige VN-eenheden in oost-Slavonië over moeten nemen. Overigens stelde hij dat er een bestuurslichaam voor het gebied moet worden samengesteld, dat zou bestaan uit vertegenwoordigers van de Kroatische regering, de EU, de VS en Rusland. Verder zouden er drie Kroatische staatsburgers zitting in moeten hebben, waaronder een etnische Serviër. Met dit voorstel wil de Kroatische regering kennelijk haar positieve opstelling ten aanzien van het overleg over

[REDACTED]

oost-Slavonië illustreren. De aanwezigheid van een Serviër en een Rus in het "bestuurslichaam" is kennelijk bedoeld als een concessie aan de bewoners van oost-Slavonië. Vooral nog is er geen reden om aan te nemen dat dit Kroatische voorstel het Servische verzet tegen herstel van het Kroatische gezag over oost-Slavonië zal verminderen.

Zoals bekend hebben Kroatische functionarissen herhaaldelijk gewaarschuwd dat er uiterlijk op 30 november, de dag dat het UNCRO-mandaat verloopt, een oplossing voor de kwesties met betrekking tot oost-Slavonië moet zijn bereikt. Zij hebben aangegeven desnoods bereid te zijn over te gaan tot nieuwe offensieve operaties om het herstel van de Kroatische soevereiniteit te bewerkstelligen. Overigens heeft de Kroatische president Tudjman onder grote internationale druk toegezegd niet tot wapengeweld over te gaan zolang de onderhandelingen voortduren. Een offensief tegen oost-Slavonië, met het risico op een groot aantal slachtoffers en op een "Joegoslavische" interventie, is in ieder geval de komende dagen geen voor de hand liggende optie met het oog op de Kroatische parlementsverkiezingen die het komende weekeinde zullen worden gehouden.

Met betrekking tot deze verkiezingen is vermeldenswaard dat een van de belangrijkste Kroatische oppositiepartijen een klacht heeft ingediend wegens bevoordeling van de regeringspartij HDZ door de officiële Kroatische media. Deze media worden in hoge mate door de HDZ gecontroleerd. Het ligt daarom voor de hand dat de klacht juist is. Zij is ook gegrond verklaard door de Commissie van Toezicht op de verkiezingen, hoewel moet worden aangenomen dat ook deze commissie onder invloed staat van de HDZ. Ook andere partijen hebben melding gemaakt van intimidatie dan wel discriminatie van HDZ-zijde. Naar verwachting zal de HDZ een grote verkiezingsoverwinning halen. In hoeverre een 2/3 meerderheid in het parlement kan worden behaald, is nog onzeker. Met zo'n meerderheid zou de HDZ zelfstandig de Kroatische Grondwet kunnen veranderen. Dit kan van belang zijn voor de verdere integratie van de Bosnisch-Kroatische gebieden in het Kroatische staatsverband. Er zijn evenwel ook aanhoudende geruchten dat Tudjman hoopt tot president voor het leven te worden benoemd; deze mogelijkheid wordt door de huidige Kroatische constitutie niet geboden.

Servië/Montenegro

De president van Montenegro, Bulatovic, heeft onlangs nog onderstreept dat zijn land niet bereid is de aanspraken op de Kroatische landtong Prevlaka op te geven. Daarbij werd met name gewezen op het feit dat Prevlaka de uitgang van de Montenegrijnse Baai van Kotor domineert, die niet alleen 30% van de Montenegrijnse kustlijn vormt, maar waar ook alle "Joegoslavische" marinebases gelegen zijn. Bulatovic sprak echter andermaal de hoop uit dat de kwestie vreedzaam kan worden opgelost, bijvoorbeeld door de uitruil van gebied met Kroatië. Hoewel Prevlaka in de voormalige Joegoslavische Federatie deel uitmaakte van Kroatië, zijn de Montenegrijnse aanspraken gebaseerd op het feit dat de landtong steeds in gebruik is geweest bij de Federale Joegoslavische strijdkrachten, waarvan de huidige Joegoslavische strijdkrachten (VJ) zich de rechtsopvolger achten. Momenteel is Prevlaka onder VN-auspiciën gedemilitariseerd, maar er bevinden zich nog steeds HV- en VJ-eenheden in de onmiddellijke nabijheid. Onduidelijk is overigens welke gebieden Montenegro in ruil voor Prevlaka aan Kroatië zou kunnen afstaan.